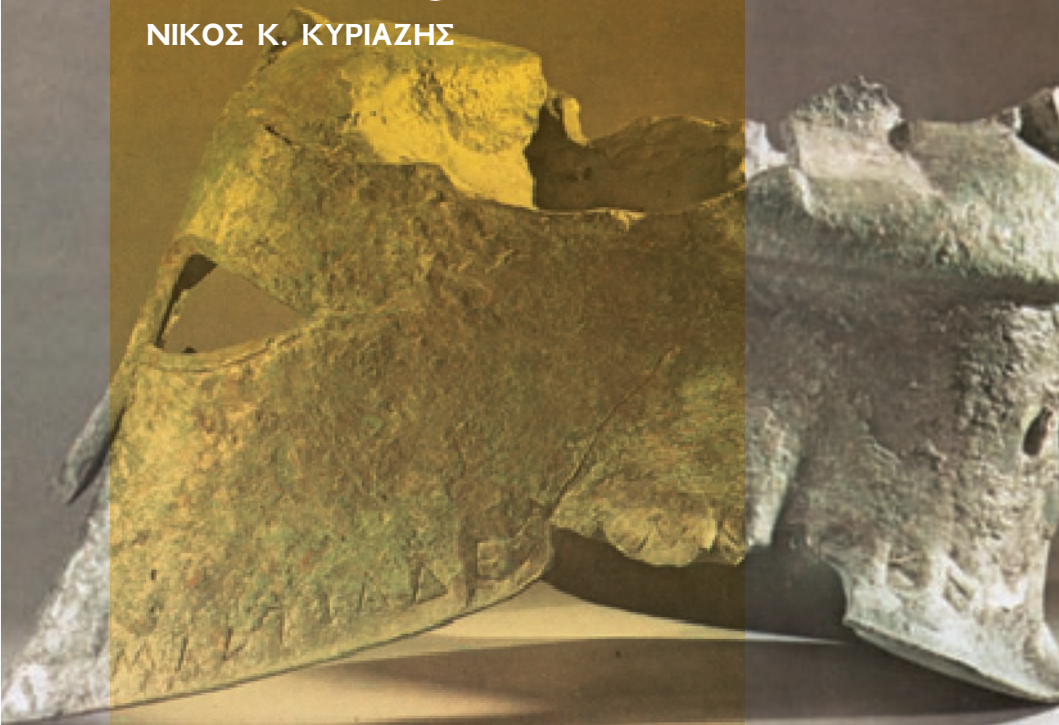

ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΝΙΚΟΣ Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΙΟΛΚΟΣ

ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Νίκος Κ. Κυριαζής

*Διορθώσεις: Βασιλική Μπουρδάρα
Σελιδοποίηση: Ζωή Ιωακειμίδου
Εποπτεία έκδοσης: Κωνσταντίνος Ι. Κορίδης*

© Copyright: Εκδόσεις «Ιωλκός» & Νίκος Κ. Κυριαζής

Ιανουάριος 2011 Α΄ Έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΙΩΛΚΟΣ»

• Ανδρέου Μεταξά 12 & Ζ. Πηγής, Αθήνα 106 81
Τηλ.: 210-3304111, 210-3618684, Fax: 210-3304211
E-mail: iolkos@otenet.gr

www.iolcos.gr

ISBN 978-960-426-605-0

ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ:

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ

- Της Ελπίδας, *Ποίηση, Καστανιώτης*, 1988
- Αρτάβαζος ο Πέρσης, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Εστία*, 1994
- Ο ξένος μου ο Θεμιστοκλής, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Εστία*, 1994
- Νικομήδης ο Αθηναίος, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Εστία*, 1995
- Παιχνίδια με τη φωτιά, *Μυθιστόρημα, Καστανιώτης*, 1996
- Για μια νέα ισορροπία δυνάμεων Ελλάδας-Τουρκίας, *Μελέτη, Εστία*, 1997
- Ο αετός της φωτιάς, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Εστία*, 1998
- Ο διάβολος χωρίς φωτιά, *Μυθιστόρημα, Καστανιώτης*, 1998
- Ο ιππότης και ο Χρυσοκέφαλος, *Μυθιστόρημα, Εστία*, 1999
- Ελλάδα-Τουρκία: Άμυνα και Οικονομία, *Μελέτη, Εστία*, 1999
- Το πρόσωπο του πολέμου στον 21ο αιώνα, *Μελέτη, Εστία*, 2000
- Μαρία των γλάρων, *Μυθιστόρημα, Ελληνικά Γράμματα*, 2001
- Ο διάβολος στις πέντε ακριβώς, *Μυθιστόρημα, Εστία*, 2002
- Ο ελευθερωτής, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Εστία*, 2004
- Καταραμένος Θησαυρός, *Μυθιστόρημα, Ελληνικά Γράμματα*, 2004
- Η ασπίδα των Θερμοπυλών, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Ιωλκός*, 2008
- Μαραθώνας και ελευθερία, *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Ιωλκός*, 2011

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

- Of hope, *Ποίηση, Euræditor*, 1988
- Themistocles my enemy, my friend (ως Nicholas Snow), *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Kosbil Publications*, 2004
- The shield (ως Nicholas Snow), *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Authorhouse*, 2005
- Assassins (ως Nicholas Snow), *Ιστορικό Μυθιστόρημα, Authorhouse*, 2007

ΝΙΚΟΣ Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

*Ιστορικό
Μυθιστόρημα*

ΙΩΛΚΟΣ

Στη μητέρα μου
για τις αλήθειες που μου έμαθε

Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

*Ολυμπία
Γαλήνη. Ειρήνη. Ομορφιά.*

Για μένα η Ολυμπία ταυτίζεται πάντα με τις λέξεις, γαλήνη, ειρήνη, ομορφιά.

Δεν είναι μόνο η γαλήνη του τοπίου, η γαλήνη και η ομορφιά που γίνεται ειρήνη, η γαλήνη που είναι ομορφιά, η ειρήνη που γίνεται γαλήνη. Δεν είναι μόνο οι απαλές γραμμές της γης, το πράσινο των δέντρων στις χίλιες του ανταύγειες που ανακατεύεται με το καφέ και το κιτρινωπό του χώματος, το λευκό και γκριζό της πέτρας των χτισμάτων, που τα άλλα χρώματα γύρω άλλοτε το τονίζουν πιο πολύ, το ξεχωρίζουν και άλλοτε το δέχονται, το κάνουν δικό τους σμίγοντας την ομορφιά των έργων του ανθρώπου με την ομορφιά της φύσης. Δεν είναι μόνο η αρμονία των λόφων που κλείνουν την πεδιάδα αφήνοντας τη μια πλευρά ανοιχτή, από όπου μαντεύεις το απέραντα γαλάζιο της θάλασσας. Είναι το απόλυτο ταίριασμα της ιδέας με την πραγματικότητα του ονείρου και της αλήθειας, είναι το συγκεκριμένο που ξεκινά σαν εικόνα γαλήνης, ειρήνης, ομορφιάς και γίνεται αφηρημένη ιδέα, ξεπερνά τον τόπο, το χρόνο, το μέτρο και γίνεται αιώνιο, γίνεται γαλήνη, ειρήνη, ομορφιά.

Γίνεται τοπίο του νου, κατάσταση της ψυχής που γεννιέται στη γη αλλά προεκτείνεται μακριά, ψηλά, σε άλλες διαστάσεις, πλησιάζει, αγγίζει το τέλειο, γίνεται απεικόνιση άλλων κόσμων υπεργήινων, κόσμων που ανήκουν στο βασίλειο της ψυχής, που την πλουτίζουν και πλουτίζονται από εκείνη.

Είχα ζήσει το υπερκόσμιο της Ολυμπίας, το είχα κλείσει μέσα μου. Φύλαγα πάντα την ανάμνηση, την ιδέα της, την είχα κάνει δική μου αποκτώντας ένα καταφύγιο γαλήνης και ομορφιάς

προσιτό σε κάθε δύσκολη στιγμή. Όπου και αν βρισκόμουν, ό,τι και αν αντιμετώπιζα, μπορούσα πάντα να γυρίσω για λίγο στην Ολυμπία της καρδιάς, να ξαναβρώ κοντά της ηρεμία, αυτοκυριαρχία, πίστη, αυτοπεποίθηση, δύναμη για να μετρηθώ με κάθε κίνδυνο, κάθε αντιξοότητα, κάθε πρόκληση.

Μετά από τόσα χρόνια είχα ξαναγυρίσει. Τα γνώριμα με υποδέχονταν, η γη, η φύση, οι ναοί, το στάδιο. Σιωπηλά τώρα, εκτός από τους ψιθύρους των δέντρων στις ελαφριές πνοές του ανέμου, τα κελαηδίσματα των πουλιών, ο βόμβος των μελισσών, το μακρινό απόηχο από τα κουδουνίσματα ενός κοπαδιού προβάτων. Έρημα, εκτός από δύο ταξιδιώτες σαν και μένα και τη λευκοντυμένη σκυφτή μορφή γέρου ιερέα που ανεβαίνει στα κρηπιδώματα ναού. Μακρύτερα το κοπάδι των προβάτων είναι ένας λευκός καταρράκτης που ξεχύνεται από τις πλαγιές ενός λόφου στην πεδιάδα.

Φτάνω στο στάδιο. Μόνος. Βηματίζω. Με υποδέχεται σιωπηλό. Μόνος ήχος το αργό σύρσιμο των βημάτων μου. Και όμως... Πώς πάλλεται η καρδιά μου! Πώς χτυπά ξανανιωμένη η γέριχη καρδιά μου όπως τότε η καρδιά του έφηβου!

Ο σιγανός κρότος των βημάτων μου σηκώνεται από το στάδιο, σκαρφαλώνει στις θέσεις των θεατών, δυναμώνει, αντρειώνεται, θεριεύει, γυρίζει στ' αυτιά μου σαν αχός και βούισμα πλήθους, σαν ιαχές και επευφημίες, βγαλμένος από μυριάδες στόματα ανθρώπων που αφήνουν ελεύθερα τα αισθήματά τους, ταυτίζονται με τους αθλητές, νιώθουν ίδια συγκίνηση, ενθουσιασμό, χαρά, υπερηφάνεια, ντροπή, οδύνη.

Είχα ξαναγυρίσει και ήταν σαν να γύριζα στην αρχή της ζωής μου. Τότε που στην Ολυμπία είχα γνωρίσει για πρώτη φορά την ήττα και το θρίαμβο. Είχα ξαναγυρίσει στην Ολυμπία που με είχε διδάξει να αγωνίζομαι για το καλό του αγώνα, να αγωνίζομαι έτσι ώστε να κάνω άξιο κάθε αγώνα, να ζητώ τη νίκη και να την ξεπερνάω, να δέχομαι την ήττα και να μη λυγίζω αλλά να ξαναπροσπαθώ, να μαθαίνω και από τις δύο, να αντλώ δύναμη και από την ήττα και από τη νίκη. Από τη νίκη να μη γίνομαι αλαζόνας και όμως να μη θεωρώ ότι είναι αρκετή, να μη σταματώ σε καμιά νίκη, να μην υποχωρώ σε καμιά ήττα, να κάνω και τις δυο

όχι να με κυριαρχούν αλλά να με υπηρετούν. Καλά με δίδαξε η Ολυμπία στην αρχή της ζωής μου. Και αν η ζωή μου άξιζε, και με βεβαιότητα λέω ότι άξιζε γιατί είχε νόημα, γιατί ήταν πλούσια και πολύπλευρη, το χρωστώ στην Ολυμπία.

Θυμάμαι.

Αγναντεύοντας την Ολυμπία, ο νους μου γυρίζει πίσω σε αναμνήσεις, σε τοπία, πρόσωπα, περιστατικά, άλλα μεγάλα, σημαντικά όχι μόνο για μένα αλλά και για την πόλη μου, την Αθήνα, και την Ελλάδα, ίσως και πέρα από εκείνη, γεγονότα που πλάθουν την ιστορία, και θα δονούν, εύχομαι και ελπίζω, τους μελλοντικούς αιώνες.

Όπως η Ολυμπία ταυτίζεται πάντα με τις λέξεις γαλήνη, ειρήνη, ομορφιά, άλλα μέρη ταυτίζονται με άλλες.

Μαραθώνας. Ελευθερία.

Μαραθώνας.

Μια μικρή πεδιάδα, μια μικρή λουρίδα εύφορης γης, περιορισμένη από βουνά, θάλασσα, δάσος και βάλτους. Μια μικρή παραλία χρυσής άμμου. Πίσω της ένας πευκώνας με τα δέντρα να ριζώνουν στην άμμο, ανακατεύοντας το σταχτί των κορμών, με το πράσινο από τις πευκοβελόνες και το λευκό σχεδόν της άμμου. Το καλοκαίρι τα τζιτζίκια σε νανουρίζουν με την ατέλειωτη συμφωνία τους. Περιστέρια και σπουργίτια φτεροκοπούν ανάμεσά τους, ενώ στη θάλασσα και την παραλία κουρνιάζουν γλάροι, που λικνίζονται νωχελικά στα συνήθως γαλήνια νερά.

Πίσω από τα δέντρα απλώνεται ο βάλτος, αλλού ρηχός, αλλού βαθύς, γαλήνιος και εκείνος φαινομενικά στην επιφάνεια ύπουλος και μοχθηρός όμως για όσους δεν τον γνωρίζουν, με τη λάσπη στο βυθό του όπου εύκολα κολλάει άνθρωπος ή ζώο, και τα ξαφνικά βαθουλώματά του όπου το νερό απότομα ξεπερνά το ανθρώπινο ύψος. Στα περισσότερα σημεία ξεπροβάλλουν αγριοκαλαμιές, που οι κορφές τους σείονται στον άνεμο, σαν χαίτες αλόγων και λοφία σε περικεφαλαίες πολεμιστών. Είναι βασιλαιο κουνουπιών και κάθε λογής εντόμων που ζουζουνίζουν αδιάκοπα, βατράχων, νερόφιδων και όμορφων υδρόβιων πουλιών με λευκά φτερώματα, ψηλά καλαμένα πόδια και μακριούς όλο χάρη λαιμούς.

Γνώριζα καλά τούτη τη μικρή πεδιάδα γιατί είχαμε εκεί ένα μικρό χτήμα, προίκα της μητέρας μου, στις πλαγιές της Πεντέλης. Από το μικρό σπιτάκι αντικρίζαμε την πεδιάδα, τη θάλασσα, το ακρωτήριο Κυνός Ουρά και στο βάθος τον όγκο της Εύβοιας με τη ραχοκοκαλιά των βουνών της. Μέναμε εκεί αρκετές ημέρες το καλοκαίρι και στις αρχές του φθινοπώρου, βλέποντας τα σταφύλια και τις ελιές μας να γεννιούνται, να μεγαλώνουν και να ωριμάζουν μέχρι τη στιγμή που ήταν έτοιμα για τη συγκομιδή. Τότε όλοι, μικροί και μεγάλοι, άνδρες και γυναίκες, τα μαζεύαμε με γέλια και χαρά.

Εκεί έμαθα να κολυμπώ, πλατσουρίζοντας στα άβαθα νερά, καλοσυνάτα και ήρεμα, που σε καλούσαν, δείχνοντας το φιλικό πρόσωπο της θάλασσας. Στέγνωνα τρέχοντας στην άμμο, έπαιζα με συνομήλικα αγόρια κάθε είδος παιχνιδιού που σκαρφίζονται παιδιά.

Εκεί έβλεπα και κάποιους αριστοκράτες να καλπάζουν με τα άλογά τους, τινάζοντας άμμο με τις οπλές, και έμαθα να ιππεύω και ο ίδιος το άλογο του πατέρα μου, ένα πράο άλογο της δουλειάς που δεν έμοιαζε καθόλου με τα γρήγορα ατίθασα άλογα ιππασίας των ευγενών. Το αγαπούσαμε όμως όλοι. Ήταν σαν μέλος της οικογένειας, γιατί μοιραζόταν το μόχθο και τη χαρά μας.

Μαραθώνας.

Πώς θα μπορούσα να φανταστώ στα χαρούμενα και ξέγνοιαστα παιδικά μου χρόνια πως η μικρή πεδιάδα θα συνδεόταν στο νου μου με μια και μόνο λέξη, τόσο πολύτιμη, τόσο μεγάλη; Ελευθερία.

Πώς θα μπορούσα να φανταστώ πως τούτη η μικρή, άσημη, άγνωστη ακόμα και στους περισσότερους Αθηναίους πεδιάδα θα γινόταν σύμβολο προσπάθειας, αντοχής, μάχης και νίκης που θα αντιλαλούσε στις μνήμες των ελεύθερων ανθρώπων, θα γινόταν συνώνυμη με την ελευθερία; Σύμβολο πως ελεύθεροι άνθρωποι δε λυγίζουν, δεν υποτάσσονται όποιοι και αν είναι οι όροι της αναμέτρησης, δε μετρούν το πλήθος των εχθρών αλλά το ανάστημά της ψυχής τους. Τολμούν, πολεμούν και θριαμβεύουν, γράφοντας τούτη τη λέξη «Μαραθώνας» στην ιστορία και το μύθο, παράδειγμα και οδηγό για τις μελλοντικές γενιές.

Σε εκείνη τη μικρή πεδιάδα, Αθηναίοι και Πλαταιείς, δυο μικρές πολιτείες ελεύθερων ανθρώπων, δε δίστασαν να αντιμετωπίσουν την αυτοκρατορία του Μεγάλου Βασιλιά, τους Πέρσες και τους λαούς που τις τύχες τους όριζαν. Μια αυτοκρατορία που απλωνόταν από τις μυθικές Ινδίες στην Ασία, μέχρι την Αίγυπτο στην Αφρική και τις στέπες των Σκυθών στην Ευρώπη.

Ήμουν και εγώ ανάμεσα σε εκείνους τους 10.600 τόσους άνδρες που στάθηκαν πρώτα ακίνητοι σαν βράχοι στις πλαγιές της Πεντέλης, όχι μακριά από το χτήμα μας, ατενίζοντας με δέος, και φόβο, γιατί δεν πάψαμε ποτέ να είμαστε άνθρωποι, τα εκατοντάδες πλοία των Περσών, τραβηγμένα στην άμμο, τις χιλιάδες σκηνές στην άμμο και ανάμεσα στα δέντρα, τις χιλιάδες του εχθρού, με τα άλογα, τις πολύχρωμες σημαίες, τα χρυσοστόλιστα όπλα και πανοπλίες που λαμπύριζαν στον ήλιο, τις αμέτρητες φωτιές του στρατοπέδου τους τη νύχτα. Τους 10.600 άνδρες που, όταν ήρθε η στιγμή, ξεχύθηκαν ασυγκράτητοι, μανιασμένοι, σαν τους μυθικούς ήρωες της Ιλιάδας, αψηφώντας τον κίνδυνο και το θάνατο, αλαλάζοντας, τρέχοντας τα τελευταία τριακόσια βήματα κάτω από τον καταιγισμό των περσικών βελών, για να συγκρουσθούν σώμα με σώμα με την εχθρική μάζα.

Πώς θα μπορούσα ποτέ να φανταστώ πως η μικρή ειρηνική πεδιάδα θα μεταβαλλόταν σε πύλη εισβολής της πατρίδας μου, πως η λευκή άμμος θα γέμιζε πτώματα και θα λεκιαζόταν με τόσο αίμα;

Στη μνήμη μου αναπολώ πρόσωπα, άλλα που για λίγο γνώρισα, άλλα που συνδέθηκα μαζί τους. Μιλτιάδης, Καλλίμαχος, Θεμιστοκλής, Αριστείδης, Φειδιππίδης.

Φειδιππίδης. Αν η ιστορία του Μαραθώνα συνδέεται με ένα όνομα πάνω από κάθε άλλο, είναι με το δικό του.

Τον γνώρισα όταν ήταν παιδί και εγώ ήδη άνδρας.

Ήταν μια ανοιξιιάτικη ημέρα. Είχα πρωτοέρθει εκείνη τη χρονιά στο χτήμα του Μαραθώνα και μετά είχα κατέβει με το άλογο στην παραλία, σκοπεύοντας να κάνω το πρώτο μου μπάνιο στη θάλασσα.

Ένα αγόρι γύρω στα δέκα με πλησίασε, ακολουθώντας σιωπηλό το άλογό μου.

— Πώς σε λένε; τον ρώτησα χαμογελώντας.

— Φειδιππίδη, μου απάντησε. Με λένε και Φιλίππιδη, επειδή αγαπώ τα άλογα, πρόσθεσε.

— Ξέρεις να ιππεύεις;

— Λίγο, μου απάντησε, αλλά δεν ήμουν βέβαιος πως έλεγε την αλήθεια. Στα μάτια του διέκρινα μεγάλη απαντοχή και επιθυμία, που όμως έμενε βουβή από ντροπαλοσύνη.

— Θέλεις να ανέβεις; τον ρώτησα, τείνοντάς του το χέρι.

Το πήρε χωρίς μιλιά και τον τράβηξα μπροστά μου στη σέ-
λα. Άλλοτε βαδίζοντας, άλλοτε τροχάζοντας ακολουθήσαμε τη γραμμή της παραλίας μέχρι την Κυνός Ουρά. Εκεί τον άφησα. Μου έδειξε το σπίτι του, στους λόφους πίσω από το ακρωτήριο, ανάμεσα σε λίγες ελιές. Διέκρινα μαντριά και μελίσσια.

Από τότε συνάντησα αρκετές φορές το Φειδιππίδη, βλέποντάς τον να μεγαλώνει. Αγαπημένο του παιχνίδι ήταν να τρέχει μαζί μου, εκείνος πεζός, εγώ με το άλογο, σε έναν περίεργο αγώνα δρόμου. Στην αρχή, όταν ήταν παιδί, συγκρατούσα το άλογο, σχεδόν σε βηματισμό, για να μπορεί να με ακολουθεί. Όταν έγινε έφηβος, αρκούσε να τροχάζει. Όταν έγινε νέος άνδρας, ο αγώνας έγινε πραγματικός. Ξεκινούσαμε από την άκρη της παραλίας στους ανατολικούς πρόποδες της Πεντέλης, και καταλήγαμε στην Κυνός Ουρά, μια απόσταση που υπολογίζω περίπου στα 50 στάδια¹. Στην αρχή έμενε πίσω, όμως όσο πλησιάζαμε το ακρωτήριο μάς ζύγωνε, έφτανε σχεδόν πίσω μας, γιατί, ενώ η αντοχή του αλόγου μου μειωνόταν από το συνεχή καλπασμό, η δική του φαινόταν αμείωτη.

Χρόνια αργότερα, όταν εκείνος ήταν ένας ρωμαλέος νέος, κατόρθωνε να τερματίσει πρώτος. Φανταζόμουν πως τούτο οφειλόταν όχι μόνο στη δική του άσκηση και θαυμασία φυσική κατάσταση, αλλά και στο ότι το δικό μου άλογο είχε γεράσει...

Όσπου τον είδα να αναμετριέται και να παραβγαίνει με άλογα ιππασίας ευγενών, όπως ακριβώς είχε κάνει με μένα, ακολουθώντας τα στην παραλία.

Οι ευγενείς δεν καταδέχονταν βέβαια να παραβγούν κανονικά

1. Περίπου 9,2 χλμ.

μαζί του, και λοξοκοίταζαν υποτιμητικά τούτο το νεαρό, άξεστο χωριάτη να τρέχει πίσω τους, πατώντας σχεδόν με τις γυμνές πατούσες του τις κοπριές των αλόγων. Μερικές φορές, καθώς τον ξεπερνούσαν, του πέταγαν ειρωνείες, αλλά εκείνος, απτόητος, εξακολούθουσε να τρέχει πίσω τους, με ρυθμική ανάσα και το στήθος να γεμίζει θαλασσινή αύρα.

— Είμαι βέβαιος, Νικομήδη, μου είπε μια φορά μετά από έναν τέτοιο παράξενο, μονόπλευρο αγώνα, πως, αν τρέχαμε μέχρι την Αθήνα, θα άφηνα πίσω κάθε άλογο με τον καλύτερο αναβάτη!

Δεν απάντησα. Σχεδόν ήθελα να τον πιστέψω. Τον κάλεσα, όπως τόσες φορές πριν, για μια κούπα κρασί με μέλι στο χτήμα μου.

Σαλαμίνα. Θάνατος και θρίαμβος.

Από την Αττική, σχεδόν από κάθε σημείο της, αντικρίζεις τη Σαλαμίνα, ένα χαμηλό μακρόστενο νησί, που ακολουθεί τη νοτιο-δυτική ακτή της χερσονήσου, ξεκινώντας έξω από το λιμάνι του Πειραιά, μέχρι πέρα από το ιερό της Ελευσίνας. Είναι λες και οι θεοί το τοποθέτησαν εκεί, ένα τελευταίο στήριγμα για τους ναυτικούς πριν βγουν στο ανοιχτό πέλαγος, έναν πρώτο βιγλάτορα γης για όποιον προσεγγίζει τη στεριά της Αθήνας από τη θάλασσα. Το στενό πέρασμα θάλασσας ανάμεσα στο νησί και την ηπειρωτική Αθήνα είναι συνήθως ήρεμο, γιατί κανένας σχεδόν καιρός δεν το πιάνει. Δεκάδες βάρκες και πλοιάρια πηγαиноέρχονται, είτε με ταξιδιώτες, είτε με εμπορεύματα, είτε ψαρεύοντας. Το καλοκαίρι τα νερά είναι τόσο ήρεμα και αρυτίδωτα από πνοές του ανέμου, που θα έμοιαζαν με λίμνη, αν δεν ήταν τόσο διάφανα, όσο καμιάς λίμνης νερά.

Ποιος θα πίστευε πως σε τούτα τα νερά θα κρινόταν η τύχη της Αθήνας και της Ελλάδας, πως θα αντηχούσαν με τον παιάνα *Ίτε παίδες Ελλήνων*, πως θα αυλακώνονταν από εκατοντάδες πλώρες πλοίων με αιχμηρά έμβολα, χιλιάδες κουπιά, θα βάφονταν κόκκινα με αίμα, θα γέμιζαν συντρίμμια και πνιγμένους, ενώ ο Ξέρξης, βλοσυρός, γλωμός από θυμό και απελπισία, θα ατένιζε από το θρόνο του στο Αιγάλεω το χαμό του στόλου του, την καταστροφή, τον πνιγμό τόσων χιλιάδων ανδρών του, το γκρέμισμα των κατακτητικών του ονείρων, που βυθίζονταν θαρρείς σε τούτο

το μικρό πέλαγος, μαζί με έναν αιμάτινο-μπρούντζινο ήλιο. Ήταν λες και ο ίδιος ο ήλιος είχε ποτιστεί με αίμα, τόσο ήταν το αίμα που είχε χυθεί εκείνη την ημέρα, και τώρα σίμωνε τη θάλασσα για να χαθεί μέσα της, να ξεπλύνει την πανοπλία και το χιτώννα του, για να ξεπροβάλει πάλι λαμπρός την επόμενη ημέρα, όχι πια σύμβολο θανάτου, αλλά θριάμβου, φωτίζοντας με τις φλόγινες ακτίνες του τις καρδιές των Ελλήνων, των νικητών, που τώρα πια μπορούσαν να ζήσουν με τη βεβαιότητα (πόσο αμφίβολη μέχρι την προηγούμενη ημέρα) της ελευθερίας.

Αξιώθηκα να ζήσω και να επιζήσω όλα αυτά τα γεγονότα, σε γνώριμα και μακρινά μέρη. Είναι η ζωή μου. Τώρα που το τέλος μου πλησιάζει, θέλω να τη διηγηθώ. Ματαιοδοξία γέρου ίσως. Ίσως όμως και όχι. Ελπίζω πως κάτι έχω να γράψω που αξίζει να μείνει, αξίζει να ειπωθεί, να μη χαθεί.

Αρχίζω λοιπόν.

Είχα φτάσει. Η Ήλιδα είχε μείνει πίσω, τώρα βαδίζαμε προς την Ολυμπία, ακολουθώντας την ιερά οδό που διέσχιζε την καταπράσινη πεδιάδα ανάμεσα σε χωράφια, αμπέλια, συστάδες δέντρων και λιβάδια.

Ένωθα πως σε λίγο θα πατούσα στην Ολυμπία, στη γη όπου τόσοι αθλητές αγωνίστηκαν. Έφτανα κι εγώ στην Ολυμπία για τον αγώνα, για τη νίκη, τη δόξα, το θρίαμβο. Δυνατά χτυπούσε η καρδιά μου από συγκίνηση και ανυπομονησία. Ολυμπία, Ολυμπία! Τώρα θα ξεπρόβαλλε, θα την έβλεπα μπροστά μου. Με τα μάτια του νου έβλεπα τους ναούς, το γυμναστήριο, την παλαιίστρα, το στάδιο, τους θησαυρούς των πόλεων, τα έβλεπα γεμάτα κίνηση, κόσμος, πλήθος, αθλητές και θεατές. Χωρίς να το καταλάβω, είχα ταχύνει το βήμα. Κάθε βήμα και πιο κοντά, πιο κοντά. Κάθε αναπνοή και πιο κοντά, πιο κοντά, κάθε ανοιγοκλείσιμο των ματιών και πιο κοντά, πιο κοντά!

— Βιάζεσαι, Νικομήδη! είπε ο γυμναστής μου ο Παντάλκης. Βιάζεσαι! Τρέχεις σχεδόν! Γιατί; Δεν έχω πια ούτε τα χρόνια σου, ούτε την αντοχή σου.

— Ναι, δάσκαλε, βιάζομαι, είπα. Τώρα που νιώθω την Ολυμπία τόσο κοντά, πώς να συγκρατηθώ; Είναι σαν μια δύναμη να

με σπρώχνει μπροστά, να βάζει φτερά στα πόδια μου... Αλήθεια, δάσκαλε, νιώθουν όλοι έτσι, όταν φτάνουν στην Ολυμπία;

Χαμογέλασε! Ήξερα ότι καταλάβαινε, ένιωθε. Ο ίδιος ήταν παλιός αθλητής. Είχε αγωνιστεί στην Ολυμπία, είχε νικήσει. Εκείνος τώρα μπορούσε να κάνει υπομονή. Εγώ... εγώ ήμουν νέος, αδοκίμαστος ακόμα. Την αξία μου δεν την ήξεραν, έπρεπε να την αποδείξω.

— Ναι, Νικομήδη, έτσι νιώθουν όλοι οι αληθινοί αθλητές, οι αληθινοί άνθρωποι. Σ' αυτούς η Ολυμπία μιλά βαθιά... Ναι, έτσι ένιωθα και εγώ τότε... Τότε... Πόσα χρόνια πέρασαν αλήθεια... 24 χρόνια, 5 Ολυμπιάδες...

— Τότε με καταλαβαίνεις, δάσκαλε...

— Ναι, καταλαβαίνω, αλλά σαν δάσκαλος πρέπει να σε συμβουλεύσω κι εσύ σαν μαθητής να υπακούς. Υπομονή, λοιπόν! Μάθε να κάνεις υπομονή. Είναι κι αυτό απαραίτητο για τον καλό αθλητή. Σου το έχω πει τόσες φορές, ο καλός αθλητής μαθαίνει πάντα να κρατά δυνάμεις για την τελική προσπάθεια, μπορεί να ελέγχει απόλυτα το σώμα και τις παρορμήσεις του. Συγκρατήσου, λοιπόν! Τι κι αν μια ώρα νωρίτερα ή αργότερα; Έχουμε καιρό μπροστά μας, υπομονή λοιπόν!

— Ναι, δάσκαλε, απάντησα και μείωσα την ταχύτητα του βαδίσματός μου. «Ναι, δάσκαλε, έχεις δίκιο, σωστά τα λόγια σου, όμως τώρα πώς να σε ακούσω! Τώρα που όλο το είναι μου κυριαρχείται από μια εικόνα, μια λέξη, ένα σκοπό, από την Ολυμπία!» σκέφτηκα. Όμως έπρεπε να υπακούσω. Ήταν ο δάσκαλος, ήμουν ο μαθητής. Τα λόγια του για μένα προσταγή. Όχι για πολύ, όμως, όχι πια για πολύ! Σε λίγες ημέρες θα ήμουν Ολυμπιονίκης και τότε δε θα έπαιρνα εντολές από κανέναν! Τότε πια θα ήμουν Ολυμπιονίκης, καύχημα και καμάρι της πόλης μου. Σε λίγες ημέρες...

— Η πηγή Πιέρα, είπε ο Παντάλκης αποσπώντας με από τις σκέψεις μου. Τη βλέπεις; Εκεί, ανάμεσα στα πεύκα και τα κυπαρίσσια!

Σταματήσαμε στην πηγή. Καθαρά τα νερά, έρημη ήταν τώρα η πηγή όπου τόσοι αθλητές πριν από μένα είχαν θυσιάσει, είχαν τελέσει καθαυτήρια τελετή.

Σιωπηλοί πλησιάσαμε το μικρό υπαίθριο βωμό, αφήσαμε τους δικούς μας πελάνους² και τις απαρχές³ δίπλα στους πελάνους και τις απαρχές των άλλων αθλητών που είχαν περάσει πριν από μας, κάψαμε θυμιάματα. Σιωπηλοί πάντα κάναμε την κάθαρση, όπως κάθε αθλητής πριν μπει στο χώρο της Ολυμπίας. Γονάτισα δίπλα στην πηγή, συγκέντρωσα το νου μου στους θεούς, τους παρακάλεσα να με δεχτούν αγνό στην Ολυμπία, να μου δώσουν δύναμη, να με κάνουν άξιο για τη νίκη. Ο Παντάλκης έχυσε λίγο νερό από την πηγή στα μαλλιά μου. Ένωσα σαν να ξαναγεννιόμουν, σαν να γινόμουν ένας νέος άνθρωπος, σαν να άφηνα πίσω τα χρόνια που είχα ζήσει, σαν να άρχιζε η ζωή μου τώρα, εδώ, τη στιγμή που εξαγνισμένος σηκώθηκα από την πηγή και έπαιρνα ξανά τον ιερό δρόμο προς την Ολυμπία.

Απόγευμα. Πιο απαλές οι αχτίνες του ήλιου γαλήνευαν το τοπίο, έκαναν πιο ταιριαστά, πιο θερμά τα χρώματα, μάκραιναν τις σκιές. Έβλεπα τώρα την Ολυμπία, ναούς και κτίρια πνιγμένα στο πράσινο, ναούς και κτίρια που το γκριζόλευκο χρώμα τους έπαιρνε κιτρινωπές και πορτοκαλόχρυσες ανταύγειες στο άγγιγμα του φωτός.

Περπατούσα γρήγορα, έτρεχα πάλι σχεδόν. Τίποτε δε με κρατούσε πια. Η Ολυμπία ήταν τόσο κοντινή, με καλούσε, με τραβούσε. Ούτε ο Παντάλκης μιλούσε τώρα. Είχε ξεχάσει κι εκείνος τα λόγια για υπομονή, για συγκρατημό, ένιωθε το κάλεσμα, παρασυρόταν, τάχυνε το βήμα σαν να ξανάνιωνε αντικρίζοντας τον τόπο του νεανικού θριάμβου του.

Είχαμε φτάσει στην Ολυμπία. Δεν έτρεχα πια. Περπατούσα αργά θέλοντας να δω κάθε λεπτομέρεια, να χορτάσω τα μάτια και την ψυχή με τους ναούς, τους θησαυρούς, τους βωμούς, τα αναθήματα, τους ανδριάντες, με καθετί που ήταν Ολυμπία. Κόσμος παντού, από κάθε πόλη, ακόμη και την πιο απόμακρη ελληνική πόλη. Πλήθος πολύβουο, πολύμορφο, πολύλαλο, πολύχρωμο. Κάθε ελληνική διάλεκτος έφτανε στα αυτιά μας, κάθε αμφίεση

2. Προσφορές σε παρόδια ιερά που γίνονταν από ζυμωμένο αλεύρι, λάδι και μέλι.

3. Προσφορά καρπών, ανάλογα με τη συγκομιδή κάθε εποχής.

χτυπούσε τα μάτια, πλούσια και φτωχά ρούχα, πολύχρωμα και μονόχρωμα, αυστηρά και επιτηδευμένα. Μας κοιτούσαν σαν νεοφερμένους, άλλοι αδιάφορα, άλλοι με περιέργεια, μερικοί σταματούσαν, ρωτούσαν το όνομα και την πόλη μας, αν είμαστε αθλητές και σε ποιο αγώνισμα θα έπαιρνα μέρος. Πρόθυμα και περήφανα απαντούσε ο Παντάλκης δίνοντας το όνομά του «Παντάλκης Αθηναίος, Ολυμπιονίκης στο δόλιχο⁴» και το δικό μου «Νικομήδης Αθηναίος, μαθητής μου, αγωνιστής στο δόλιχο», άκουγε και απαντούσε στα σχόλιά τους, παίνευε τις ικανότητές μου, μιλούσε βέβαιος για τη νίκη μου, καλοδεχόταν τις ευχές. Εγώ δε μιλούσα. Ήμουν σαν χαμένος από τη συγκίνηση και τη χαρά, από το θέαμα, την επισημότητα, το δέος, την ομορφιά. Ναοί, αγάλματα, βωμοί, οι θησαυροί των πόλεων, η ιερή Άλτη με το ναό του Δία στο κέντρο, το Ηραίο, το Πελόπιο, το Βουλευτήριο, η Παλαίστρα, το Γυμνάσιο, πιο πέρα ο Ιππόδρομος και το Στάδιο. Το στάδιο όπου θα αγωνιζόμουν, όχι όπως τώρα ένας ανάμεσα στον κόσμο, αλλά ένας ανάμεσα στους λίγους, στους εκλεκτούς, με όλων τα μάτια και την προσοχή στραμμένα πάνω μου. Πατούσα τη γη του σταδίου και ένιωθα δύναμη από το χώμα να γεμίζει το κορμί, να το πλημμυρίζει, να το καλεί στον αγώνα, στο τρέξιμο, στην άμιλλα, στην προσπάθεια.

— Το στάδιο, είπε ο Παντάλκης σιγά!

Ονειρευόμασταν και οι δυο. Εκείνος ξαναζούσε το παρελθόν, τη νίκη που είχε κερδίσει. Στ' αυτή του αντηχούσαν οι επευφημίες των παλιών θεατών. Εγώ ζούσα τη νίκη που θα γινόταν σύντομα δική μου. Στ' αυτή μου φτάνουν σήμερα οι επευφημίες του αύριο...

— Πρόσεχε τις στροφές, μου είπε ο Παντάλκης και ξαναγινόταν ο δάσκαλος. Προσπάθησε να είσαι μόνος και να βρίσκεσαι στην εσωτερική γραμμή, όταν τις παίρνεις. Καλύτερα μην προσπερνάς στις στροφές. Χρειάζεσαι περισσότερο κόπο, η προσπέραση είναι πιο εύκολη στην ευθεία. Κράτησε δυνάμεις για το τέλος, όταν οι άλλοι θα έχουν κουραστεί...

4. Αγώνας δρόμου αντοχής (δόλιχος = μακρύς), μήκος στην Ολυμπία πιθανώς 24 στάδια (περίπου 4.615 μέτρα).

— Ναι, δάσκαλε, απάντησα. Είχα ακούσει πολλές φορές τις συμβουλές του. Τις ήξερα όλες. Όμως εκείνος δεν έχανε την ευκαιρία να τις επαναλαμβάνει, πίστευε ότι αυτή ήταν η σωστή μέθοδος για να τις τηρήσω.

— Ας γυρίσουμε τώρα. Σε λίγο θα νυχτώσει. Πρέπει να βρούμε τόπο για να κοιμηθούμε. Όσο για το στάδιο και την Ολυμπία, έχεις όλο το χρόνο μπροστά σου για να τα δεις.

— Ναι, δάσκαλε, απάντησα. Μόνο μια χάρη για σήμερα ακόμα. Να δω την ιερή ελιά...

— Εντάξει, είπε. Είναι στο δρόμο μας.

Πήραμε το δρόμο που οδηγούσε έξω από το χώρο των ναών, φτάσαμε πάλι στο ναό του Δία. Ο Παντάλκης με οδήγησε στη νοτιοδυτική γωνιά του οπισθόδρομου του ναού. Εκεί είχε βλαστήσει η ιερή αγριελιά, που από τα κλαδιά της, παιδί που και οι δυο γονείς του ζούσαν, έκοβε με χρυσό δρεπάνι τους κότινους⁵ που θα στεφάνωναν τα μαλλιά των νικητών.

Την είδα. Γέρικο δέντρο με αιώνες ζωής πίσω του, σταχτό-μαυρος ο κορμός, ασημόγκριζα τα φύλλα. Τα κλωνάρια του ήταν το πιο πολύτιμο αγαθό για κάθε Έλληνα, που μόνο ελάχιστοι, οι πιο άξιοι θα αποκτούσαν. Ήταν αγαθό που και ο πιο πλούσιος δεν μπορούσε να αποκτήσει χωρίς προσπάθεια, χωρίς αγώνα, χωρίς αξία. Τα κλαδιά του γίνονταν στεφάνι και έπαθλο νίκης, γίνονταν σύμβολο ειρήνης και ενότητας όλων των Ελλήνων που για τους αγώνες έκαναν εκεχειρία και αντάμωναν ειρηνικά, αναγνωρίζοντας ότι παρ' όλες τις έχθρες και τα μίσση κάτι τους ένωνε, τους ξεχώριζε από όλους τους βαρβάρους: η κοινή πίστη σε ίδιους θεούς και ιδέες, η πίστη στον ωραίο αγώνα και την άξια άμιλλα.

Τώρα ξέρω ότι πολλοί Έλληνες το νιώθουν. Τώρα που μας ένωσαν κοινός αγώνας και κοινός κίνδυνος... Τότε ήταν ακόμα διαφορετικά... Την πρώτη φορά που αντίκρισα την ιερή ελιά, σκέφτηκα μόνο τη στιγμή της ευτυχίας μου, όταν ο κότινος θα στεφάνωνε το δικό μου μέτωπο...

Βγήκαμε έξω από το χτισμένο χώρο της Ολυμπίας, στην πεδι-

5. Στεφάνι από κλαδί ελιάς που δινόταν στους Ολυμπιονίκες.

άδα όπου είχε ξεφυτρώσει μια εφήμερη πολιτεία από τις σκηνές όλων εκείνων που είχαν έρθει να παρακολουθήσουν τους αγώνες και δεν είχαν βρει κατάλυμα μέσα στην πόλη. Άναβαν φωτιές, ακούγονταν γέλια, ομιλίες, τραγούδια, μουσική. Τσίκνα από κρέατα που καίγονταν και μυρωδιά κρασιού έφταναν στα ρουθούνια μας... Κόσμος που τριγύριζε και περιδιάβαζε, παρέες, παρέες εύθυμες και σοβαρές...

Φάγαμε τα τρόφιμα που μας είχαν μείνει, από εκείνα που είχαμε αγοράσει στην Ήλιδα. Ύστερα ξαπλώσαμε και κοιμηθήκαμε πάνω στα πανωφόρια μας που είχαμε απλώσει στο χώμα. Ζεστή η καλοκαιρινή νύχτα, αστροφωτισμένη, ήρεμη. Η πρώτη νύχτα μου στην Ολυμπία. Καλά κοιμήθηκα, χωρίς όνειρα, ξύπνησα ξεκούραστος το χάραμα και πρόλαβα τον ήλιο που οδηγούσε το άρμα του στον ουρανό, σκορπώντας το πρώτο φως στη γη που ξυπνούσε...

Την πρώτη μέρα περιδιαβάσαμε στην Ολυμπία, μιλήσαμε με άλλους αθλητές, είδαμε τις λαμπροφορεμένες αντιπροσωπείες των πόλεων που έφταναν τελευταίες. Είχα τόσα να δω που δεν κατάλαβα πώς κύλησε η μέρα, πώς έφτασε το σκοτάδι...

Κοιμήθηκα νωρίς. Αύριο άρχιζαν οι αγώνες. Θα έτρεχα στους προκριματικούς για το δόλιχο...

Εξημέρωσε... Βρέθηκα όρθιος, ξεκούραστος, ανυπόμονος, όλος προσμονή. Είχε φτάσει η ώρα της πρώτης δοκιμασίας.

Πήγαμε στο Βουλευτήριο για την τελετή της ορκωμοσίας. Χιλιάδες κόσμος από κάθε ελληνική πόλη, απλοί πολίτες και χρυσοστόλιστοι άρχοντες, μπροστά οι επίσημες θεωρίες κάθε πόλης που συναγωνίζονταν σε επίδειξη δύναμης και πλούτου, πιο μπροστά οι αθλητές, απλοντυμένοι όπως άρμοζε. Το πλήθος μάς άφησε να περάσουμε, όταν τους είπαμε ότι θα αγωνιζόμαστε. Έφτασα μπροστά, μαζί με τους άλλους αθλητές, απέναντι από τους Ελλανοδίκες⁶.

Έφτασε η στιγμή του όρκου. Κόπασαν οι ψίθυροι, απλώθηκε η σιωπή σαν αόρατο τεράστιο πέπλο πάνω από το πλήθος. Ορκίστηκαν οι Ελλανοδίκες ότι θα είναι αμερόληπτοι κριτές και ότι

6. Κριτές των Ολυμπιακών αγώνων.

δε θα αποκαλύψουν τους λόγους των αποφάσεών τους. Ύστερα ήρθε η σειρά μας.

Ορκιστήκαμε ότι ασκηθήκαμε ένα δεκάμηνο πριν από τον αγώνα και πως θα αγωνιστούμε τίμια, όπως άρμοζε σε Έλληνες καλούς καγαθούς. Τα μάτια μας ήταν καρφωμένα στο άγαλμα του ορκίου Διός, που ύψωνε μπροστά μας το επιβλητικό παρὰ-στημά του. Τα ζωηρά μάτια του φάνταζαν ζωντανά και, μολονότι ξέραμε ότι ήταν μόνο το άγαλμά του, νιώθαμε την παρουσία του θεού, αισθανόμασταν ότι ήταν κοντά μας, ότι μας παρακολουθούσε, ότι άκουγε αθέατος τον όρκο μέσα μας, ότι θα γινόταν σκληρός τιμωρός κάθε παραβάτη...

Μετά την ορκωμοσία άρχισαν οι προκριματικοί αγώνες. Μεγάλωνε η ανυπομονησία, η αγωνία, η προσμονή... Ευτυχώς η σειρά μας δεν άργησε.

Γδυθήκαμε. Ο Παντάλκης άλειψε το γυμνό σώμα μου με λάδι. Προχώρησα στο στάδιο. Τώρα δεν ήμουν ένας ανάμεσα στο ανώνυμο πλήθος. Ήμουν ένας ανάμεσα σε δώδεκα αθλητές. Θα προκρινόμουν, αν τερμάτιζα ανάμεσα στους δύο πρώτους.

Φτάσαμε στην αφετηρία. Το πρώτο πρόσταγμα του κήρυκα:

— Βαλβίδα ποδός, θέτε πόδα παρὰ πόδα!

Πήραμε θέση εκκίνησης στην αφετηρία. Ο νους συγκεντρωμένος στον αγώνα, η προσοχή στο σύνθημα...

— Άπιτε!

Τινάχτηκα μπροστά. Ήμουν πάντα γοργός στην εκκίνηση, κέρδιζα πολύτιμη απόσταση που με βοηθούσε στον αγώνα. Ήμουν δεύτερος. Πήρα την εσωτερική γραμμή. Κράτησα την ταχύτητά μου ένα γύρο, κατάλαβα ότι έβαζα πολλή δύναμη, περισσότερη από όση έπρεπε, ότι θα κουραζόμουν... Ηρεμία, ρυθμός, ρυθμός... Έκοφα ταχύτητα. Έτρεχα άνετα τώρα, κρατώντας δυνάμεις για το τέλος. Δεύτερος γύρος... Τρίτος... Κάποιος με προσπέρασε... Τον άφησα. Θα κουραζόταν. Κρατούσα δυνάμεις για το δωδέκατο γύρο, τον τελευταίο. Στον έκτο γύρο ήμουν τέταρτος... Στον έβδομο έκτος... Στο δέκατο ήμουν πάλι τρίτος... Στροφή... Δωδέκατος γύρος... Τάχυνα το βήμα, το ρυθμό... Ναι, θα προκρινόμουν. Είχα δυνάμεις... Στην τελική ευθεία ήμουν παράλληλα στο δεύτερο, τον ξεπέρασα εύκολα, είχε λαχανιάσει... Πλησίασα

τον πρώτο... Καλά έτρεχε και όμως τον πλησίασα... Ένιωσα ότι, αν ήθελα, μπορούσα να τον περάσω. Δεν το θέλησα. Μου αρκούσε η βεβαιότητα ότι το μπορούσα. Δεν ήθελα να σπαταλήσω άδικα δυνάμεις. Η πρόκριση έφτανε. Σωστή τακτική ήταν να μη δείξω όλες τις δυνάμεις και τις δυνατότητές μου στους αντιπάλους... Το τέρμα. Δεύτερος. Είχα προκριθεί.

Όλο χαρά ο Παντάλκης μου έσφιξε το χέρι, ενώ ο κήρυκας ανήγγειλε:

— Προκρίθηκαν Αγησίστρατος Ευρυσθένους, Μιλήσιος, Νικομήδης Διοφάνους, Αθηναίος...

— Έτρεξες καλά, είπε ο Παντάλκης. Στην αρχή παρασύρθηκες και έτρεχες σαν να βρισκόσουν στην τελική ευθεία. Τρόμαξα. Φοβήθηκα ότι θα κουραζόσουν... Ευτυχώς θυμήθηκες τα λόγια μου...

Πήγαμε στα αποδυτήρια. Έτριψα το κορμί με άμμο, το έξιψα, έριξα νερό, ξέπλυνα το λάδι. Στέγνωσα, έβαλα το χιτώνα. Ύστερα παρακολούθησαμε τους άλλους προκριματικούς.

— Ο Τιμανδρος ο Κορίνθιος είναι καλός, μου σχολίασε ο Παντάλκης. Γρήγορος. Να τον προσέχεις. Νομίζω όμως ότι παρσύρεται. Ίσως κάνει το λάθος που παραλίγο να κάνεις κι εσύ. Και ο Μίνδαρος ο Σπαρτιάτης. Αργός στο ξεκίνημα, όμως με πολλές δυνάμεις, καλή αντοχή. Πρόσεχέ τον. Οι άλλοι δεν είναι επικίνδυνοι για σένα.

Το μεσημέρι κάναμε ένα μικρό γύρο στον αγωνιστικό χώρο. Τώρα δεν ήμουν άγνωστος πια. Πολλοί με γνώριζαν, ήξεραν ότι είχα προκριθεί. Κάποια χαμόγελα, ψίθυροι, ματιές, μερικά καλά λόγια. Κοντά στο ναό του Δία μάς σταμάτησε ένας πλουσιοντυμένος υπηρέτης.

— Οι άρχοντες Ιππίας και Ίππαρχος ζητούν την παρουσία σας το βράδυ στη σκηνή τους. Έχουν καλέσει όλους τους αθλητές της Αθήνας...

— Μεγάλη χαρά και τιμή για μας, απάντησε ο Παντάλκης αμέσως, σκύβοντας ελαφρά το κεφάλι.

Ο υπηρέτης χωρίς άλλο λόγο, με την υπεροψία του ακόλουθου ισχυρών κυρίων, γύρισε την πλάτη και απομακρύνθηκε. Ο Παντάλκης ήταν ενθουσιασμένος.

— Πραγματικά μεγάλη τιμή! Καταλαβαίνεις, Νικομήδη; Οι άρχοντες μας καλούν στη σκηνή τους, επίσημα! Κοίταξε να φερθείς καλά... Αν και σου έχω εμπιστοσύνη. Άκουγε, βλέπε, μη μιλάς πολύ. Να απαντάς μόνο, αν σε ρωτήσουν....

Το απόγευμα παρακολούθησαμε τους αγώνες των παιδιών. Ένας Αθηναίος νίκησε στον αγώνα δρόμου. Το όνομά του, Αριστογείτων του Θεοτίμου.

Πλησίασε η νύχτα, το πρώτο σκοτάδι. Φορώντας τα καλύτερά μας ρούχα και όσο πιο περιποιημένοι μπορούσαμε να γίνουμε, γυρέψαμε τη σκηνή των αρχόντων της Αθήνας. Ήταν εύκολο να τη βρεις. Ήταν η πιο λαμπρή από όλες, ακόμα και από των τυράννων της Σικελίας. Ξεχώριζε όπως ξεχωρίζει ψηλόχτιστη τριήρης ανάμεσα σε ψαράδικες βάρκες. Σίγουρα θα χρειάστηκαν δεκάδες αμάξια συρμένα από βόδια για να τη μεταφέρουν. Το ύφασμά της είχε κίτρινες και γαλάζιες ρίγες. Από τον κεντρικό μπρούντζινο πάσσαλο που στήριζε τη σκηνή κρεμόταν η σημαία με την τρίαινα του Ποσειδώνα, το σύμβολο του θεογέννητου προγόνου των Πεισιστρατιδών Νηλέα της Πύλου.

— Παντάλκης και Νικομήδης, Αθηναίοι αθλητές, είπε ο Παντάλκης στους φρουρούς της εισόδου. Παραμέρισαν, μας άφησαν να περάσουμε στο εσωτερικό της σκηνής.

Υπηρέτες μάς οδήγησαν σε δυο άδεια μαξιλάρια σε μια άκρη της σκηνής. Η σκηνή ήταν μεγάλη σαν αίθουσα παλατιού και δεν υστερούσε στον πλούτο. Πλούσια υφάσματα, δεκάδες πυρσοί και πολυδάκτυλα λυχνάρια σκόρπιζαν τις ανταύγειες της φλόγας πάνω σε μπρούντζινα, ασημένια και χρυσά σκεύη που λαμποκοπούσαν. Υπηρέτες τριγύριζαν ανάμεσα στους καλεσμένους φέρνοντας νερό σε κανάτια για να πλύνουν τα χέρια πριν από το συμπόσιο και πετσέτες για να σκουπιστούν. Γεμάτη ξένους ήταν η σκηνή. Οι δυο άρχοντες κάθονταν στους επίσημους θρόνους τους... Ο Ιππίας ντυμένος πιο απλά, λιγομίλητος, παρατηρητικός, με βλέμμα που στεκόταν στο πρόσωπο κάθε ομιλητή σαν να ήθελε να μαντέψει τις αληθινές σκέψεις, εκείνες που κρύβονταν πίσω από τα λόγια, βαθιά στο νου. Ο Ίππαρχος ομιλητικός, χαμογελαστός, μη διστάζοντας να πει κάποιο αστείο, να γελάσει εύθυμα με το αστείο ενός άλλου, απευθύνοντας το λόγο σε άρχοντες και

αθλητές, αβίαστα πρόσχαρος με ματιά που έπαιζε από μορφή σε μορφή. Προσεγμένα μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια τα ακριβά, όμως όχι άσχημα, χτυπητά ρούχα του, κομφός πάντα, φορώντας στα χέρια ακριβά κοσμήματα, που ξεχώριζαν όμως περισσότερο για την τελειότητα της δουλειάς παρά για την αξία του υλικού. Γύρω τους οι καλεσμένοι σε καθίσματα, πάγκους, μαξιλάρια, άλλοι πλουσιοντυμένοι –οι ευγενείς φίλοι των αρχόντων–, άλλοι πιο απλά ντυμένοι, αθλητές, καλλιτέχνες και οι συνοδοί τους. Άλλοι ξεχώριζαν από τον κομφό πλούτο της φορεσιάς, άλλοι από την άγουστη επίδειξη των χρημάτων τους, άλλοι από τη χάρη και την απλότητα της ενδυμασίας που τόνιζε περισσότερο την ατομική, φυσική ομορφιά, άλλοι ξεχώριζαν γιατί το ντύσιμό τους δεν είχε τίποτε το ξεχωριστό ανάμεσα στη φαντασμαγορία των άλλων φορεσιών.

Κατάγομαι από καλή γενιά, μια από τις πιο παλιές της Αθήνας που φτάνει στα χρόνια των βασιλιάδων, στα χρόνια που τραγούδησε ο Όμηρος. Η οικογένειά μου υπήρξε ευκατάστατη χωρίς να είναι ιδιαίτερα πλούσια. Ωστόσο η χλιδή στη σκηνή του Ιππία και του Ίππαρχου με κατέπληξε, με θάμπωσε, με άφησε άφωνο. Ήμουν νέος, ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα τόσο πλούτο... Ακόμα και τώρα, που έχω γνωρίσει τον πλούτο άλλων από κοντά, στο νου μου μένει πάντα ζωνρή η εικόνα της σκηνής των αρχόντων της Αθήνας. Ναι, τώρα μπορώ να ομολογήσω: τιμούσαν την Αθήνα όπου και αν πήγαιναν. Με τον πλούτο τους έδειχναν τη δύναμη και τον πλούτο της πόλης. Όμως δεν ήταν μόνο ο πλούτος και η δύναμη, ήταν και η αγάπη για τις τέχνες που τους έκανε να διαφέρουν. Υποστήριζαν πάντα μεγάλους καλλιτέχνες που έβρισκαν καταφύγιο στην αυλή τους. Κοντά τους συγκέντρωναν ποιητές σαν το Σιμωνίδη και τον Ανακρέοντα...

Τότε δεν είχα μεγάλη γνώση από πολιτική... Ούτε και πίστευα ποτέ ότι η πολιτική θα έμπαινε και θα άλλαζε τη ζωή μου. Τώρα που τα χρόνια πέρασαν, μπορώ να τους κρίνω αμερόληπτα. Ήταν τύραννοι, ήταν όμως και άρχοντες. Έκαναν λάθη και κατάχρηση της δύναμης και της εξουσίας, όμως είχαν στο νου τους το καλό της Αθήνας, ίσως όπως το καταλάβαιναν από τη δική τους θέση. Ναι, το λέω εγώ που τους πολέμησα, που βοήθησα όσο λίγοι στην

πτώση τους. Τότε είχαν το συμφέρον της πατρίδας στην καρδιά. Τα γεγονότα τούς ξεπέρασαν. Έχασαν την εξουσία. Η απώλεια της αρχής τούς θόλωσε τα μυαλά, έκανε τον Ιππία προδοτή. Ίσως η τόση επίδειξη, ο τόσος πλούτος να ήταν ύβρις στα μάτια των θεών που τους τιμώρησαν. Ίσως... Για τούτο είμαι βέβαιος: βοήθησαν να γεννηθεί κάτι μεγάλο – ίσως άθελά τους, ίσως μόνο από αντίδραση εναντίον τους –, έδωσαν τη θέση τους για μια λαμπρότερη αρχή που ήταν λίγο και συνέχεια...

Άρχισε το συμπόσιο. Λαμπροντυμένοι υπηρέτες –ήταν καλύτερα και πιο πλούσια ντυμένοι από αρκετούς από τους καλεσμένους– ήρθαν φέρνοντας τα πιο εκλεκτά φαγητά, τα πιο μυρωδάτα κρασιά... Όλα τα σκεύη ήταν διαλεγμένα για την ομορφιά και την αξία τους. Μπρούντζινα, ασημένια, χρυσά, έλαμπαν στο φως των πυρσών, άστραφταν, αντικατόπτριζαν τις φλόγες που φώτιζαν τη σκηνή. Άφθονα τα φαγητά, άφθονο έτρεξε και το κρασί. Λύθηκαν οι γλώσσες. Γενικεύτηκε η συζήτηση, σιγανή, χωρίς ξεσπάσματα, ανάμεσα σε αθλητές και άρχοντες, ανάμεσα στους οικοδεσπότες και τους καλεσμένους τους. Χαμόγελα πού και πού, κάποτε ένα διακριτικό γέλιο. Οι δύο άρχοντες της Αθήνας ήταν θαυμάσιοι οικοδεσπότες, ήξεραν να κάνουν όλους τους καλεσμένους τους να αισθάνονται άνετα. Περνούσε η ώρα, προχωρούσαν οι ώρες της νύχτας... Ο Ίππαρχος έκανε ένα νόημα των χεριών για να συγκεντρώσει την προσοχή μας. Σταμάτησαν οι συζητήσεις, απλώθηκε σιγή στη σκηνή.

— Αγαπητέ φίλε Σιμωνίδη, είπε ο Ίππαρχος κοιτώντας τον ποιητή, δώσε μας τη χαρά να ακούσουμε ένα από τα τραγούδια σου.

Ο Σιμωνίδης ήταν ένας άνδρας που θα ξεχώριζε ανάμεσα σε κάθε συντροφιά με την ασχήμια του προσώπου του. Μαύρα μαλλιά, πυκνά, ακατάστατα φρύδια, δυσανάλογο μέτωπο, στραβή μύτη, χοντρά χείλη, πιγούνι προτεταμένο, κοντός, σχεδόν ανύπαρκτος λαιμός. Τα μάτια του μικρά, κατάμαυρα έμοιαζαν σαν αναμμένα κάρβουνα, γυάλιζαν, όταν έπεφτε πάνω τους το φως. Πήρε στα χέρια την άρπα που είχε μαζί του, ξέροντας ότι θα του ζητούσαν να τραγουδήσει. Έκλεισε τα μάτια και αυτοσυγκεντρώθηκε. Απόλυτη σιωπή βασίλευε στη σκηνή, ακούγονταν

μόνο φωνές, γέλια και τραγούδια από τους έξω, πνιγμένα από τα χοντρά υφάσματα που μας απομόνωναν από τον υπόλοιπο κόσμο. Άνοιξε τα μάτια, τα χέρια με τα δασύτριχα δάχτυλα έτρεξαν ευέλικτα πάνω στις χορδές. Η φωνή του ήταν βαριά, αντρίκεια, όλο δύναμη και τέχνη, φτάνοντας από τις πιο χαμηλές μέχρι τις πιο ψηλές νότες. Άλλοτε φαινόταν σαν να σερνόταν πάνω στη γη, αργή, σιγανή, όλο πάθος δυνάμωνε, γινόταν καλπασμός πάνω σε ευρύχωρες ανοικτές πεδιάδες. Ύστερα γαλήνευε, γινόταν αρμονικό πέταγμα γλάρων πάνω από ήρεμη θάλασσα, έπειτα αγρίευε, γινόταν αντάρα μάχης, φουρτούνα θάλασσας, ξεσπούσε, γινόταν οργισμένη θύελλα, κόπαζε, ηρεμούσε, γινόταν πάλι ανθρώπινη, κανονική, ύστερα υψωνόταν προς τον ουρανό, προς τον ήλιο, προς το αθάνατο όλο μεγαλοπρέπεια, περήφανο πέταγμα αετού, που ξεχωρίζει και χάνεται στη γαλάζια απεραντοσύνη... Ύπεροχη η φωνή του σε έκανε να ονειρεύεσαι, σε παρέσυρε, σε έκανε να βλέπεις όσα διηγιόταν. Άλλαζε η μορφή του όσο τραγουδούσε, η άσχημη μορφή του φάνταζε όμορφη τώρα, έλαμπε καθώς ήταν πλημμυρισμένος από το δώρο του θεού... Τα λόγια του τραγουδιού για τον Περσέα και το φτερωτό του άλογο, για τον έρωτά του για την Ανδρομέδα, για τη νίκη και το θάνατο του θεριού, για το θρίαμβο της αγάπης... Τώρα ήξερα γιατί ήταν μεγάλος ο Σιμωνίδης, γιατί κάθε πόλη ζητούσε την παρουσία του, γιατί η παραμονή του στην Αθήνα λάμπρυνε την πόλη.

Τελείωσε το τραγούδι, έσβησαν οι τελευταίοι ήχοι.

— Σ' ευχαριστώ, Σιμωνίδη, του είπε ο Ίππαρχος. Ήταν πραγματικά θαυμάσιο το τραγούδι σου, ένα από τα καλύτερά σου. Σ' ευχαριστώ για τη χαρά που μας έδωσες...

Μουρμούρισαν και οι άλλοι επαίνους για τον ποιητή, που τους δέχτηκε με κρυφή χαρά, αν και τώρα πια ήταν συνηθισμένος στους επαίνους και στις νίκες...

Άρχισαν πάλι οι συζητήσεις. Αργότερα οι ξένοι έφυγαν λίγοι λίγοι, ευχαριστώντας τους οικοδεσπότες. Σηκωθήκαμε κι εμείς, πλησιάσαμε τους δύο άρχοντες. Ο Παντάλκης τούς ευχαρίστησε και για τους δυο μας. Ο Ιππίας δέχτηκε τα λόγια του κατανεύοντας με το κεφάλι. Ο Ίππαρχος με κοίταξε κατάματα και μου είπε:

— Θα αγωνιστείς στο δόλιχο, Νικομήδη, αν δεν κάνω λάθος.

Αγωνίσου καλά, κέρδισε το στεφάνι για την πατρίδα μας, την Αθήνα.

— Θα προσπαθήσω, άρχοντα, έκανα τιθασεύοντας την ταραχή μου. Βγήκαμε από τη σκηνή. Ζεστή η νύχτα. Λίγες πια οι φωτιές που έκαιγαν ακόμα. Όλοι σχεδόν κοιμόνταν τώρα.

Χαρούμενος ήταν ο Παντάλκης. Είχε πιει αρκετά για να φτάσει στην ευθυμία χωρίς ακόμα να είναι μεθυσμένος.

— Τι άρχοντες! έκανε. Χαρά στην Αθήνα να έχει τέτοιους ηγεμόνες. Ο Ίππαρχος ιδίως... Αυτός ξέρει να εκτιμά τις τέχνες, το ωραίο, τον αθλητισμό, τη δόξα και τη φήμη που φέρνουν στην πόλη οι νίκες στους αγώνες. Ο Ιππίας λιγότερο... Ο Ιππίας ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διακυβέρνηση, για την πολιτική, για τους νόμους, για την οικονομία... Ο Ίππαρχος για τις καλές τέχνες... Ο ένας για τα αναγκαία και τα απαραίτητα, ο άλλος για τα ωραία, για όσα κάνουν άξια τη ζωή για να τη ζήσεις... Εσύ δεν πρόλαβες μεγάλος τον πατέρα τους, τον Πεισίστρατο. Εκείνος συνδυάζε και τα δύο. Ο Ιππίας και ο Ίππαρχος μαζί συμπληρώνουν τον πατέρα τους, οι δύο μαζί είναι ό,τι ήταν εκείνος μόνος, σαν να μοιράστηκε ο νους και η ψυχή του σε δύο κορμιά. Τυχερή Αθήνα, με τέτοιους ηγεμόνες!

Τον άφηνα να μιλάει. Του άρεσε πάντα να μιλά, να τον ακούνε, και, όταν είχε πιει, μιλούσε πιο πολύ. Συχνά επαναλάμβανε τα ίδια. Όμως τα λόγια του πολλές φορές περιείχαν σωστές παρατηρήσεις και βαθιά αλήθεια.

Και τη δεύτερη νύχτα μου στην Ολυμπία καλά κοιμήθηκα. Ήταν σαν η γαλήνη του τόπου να έφτανε και στον ύπνο για να τον κάνει εύκολο, ήρεμο, ελαφρύ αλλά και ξεκούραστο.

Δεύτερη μέρα των αγώνων. Λαμπρός ο ήλιος, λαμπρή η ανθρωποθάλασσα στον ιππόδρομο, λαμπρά τα άρματα που θα αγωνίζονταν. Τα είχαμε δει να παρελαύνουν στον ιππόδρομο πηγαίνοντας προς την ιππάφηση κάτω από τις επευφημίες των πολιτών κάθε πόλης, που αναγνώριζε το άρμα της και των άλλων, των πολιτών που οι πόλεις τους δεν είχαν στείλει άρματα και έτσι έκριναν αμερόληπτα, με μόνο κριτήριο την αξία, την ομορφιά. Τώρα τα άρματα κρύβονταν από τα πλευρά της ιππάφησης.

— Πρόσεξε την ιππάφηση, με σκούνηξε ελαφριά ο Παντάλ-

κης που καθόταν δίπλα μου. Έχει πολύπλοκο μηχανισμό, τον εφηύρε ένας συμπατριώτης μας, ο Κλεοίτας. Βλέπεις το σχήμα της, τριγωνικό, θα 'λεγα ότι μοιάζει με πλώρη πλοίου. Ξέρεις πώς λειτουργεί;

Ήξερα. Ο Παντάλκης μού το είχε εξηγήσει και άλλη φορά. Δεν του το είπα. Ήξερα ότι του άρεσε να δείχνει τις γνώσεις του, του άρεσε να μιλά και να τον ακούν. Ήταν καλός δάσκαλος. Δε θέλησα να του χαλάσω τη χαρά να μου διηγηθεί ό,τι ήθελε να μου διηγηθεί. Με αγαπούσε. Τώρα ζούσε με τη δόξα τού παρελθόντος και την ελπίδα ότι, αν νικούσα, θα του έδινα ένα μικρό μέρος της δόξας μου. Εκείνος είχε πολλές αναμνήσεις και λίγες ελπίδες, λίγη προσμονή. Εγώ είχα λίγες αναμνήσεις, ήμουν όμως γεμάτος ελπίδα και απαντοχή. Γιατί να του στερήσω τη χαρά που μπορούσα να του δώσω χωρίς να μου στοιχίσει τίποτε;

— Εξήγησέ μου, δάσκαλε. Χαρά μου να σε ακούσω, εξηγείς πάντα τόσο καθαρά!

Ίσως είχε έναν τόνο ειρωνείας η φωνή μου. Δεν το κατάλαβε. Ίσως δε με άκουγε καν, ήταν αποφασισμένος να εξηγήσει, είτε τον άκουγα είτε όχι.

— Το τρίγωνο που σχηματίζεται έχει μήκος πλευράς 400 πόδια. Σε κάθε πλευρά του τριγώνου υπάρχουν στο ίδιο ύψος αντίστοιχα σε ζεύγη μικρά οικήματα. Μοιάζουν σαν στάβλοι και ο καθένας τους χωράει ένα άρμα. Τα άρματα παίρνουν θέση με κλήρο σε κάθε πλευρά, που χωράει συνολικά 20 άρματα. Βλέπεις μπροστά σε κάθε οίκημα την ύσπληγα⁷;

— Βλέπω, δάσκαλε.

— Βλέπεις και το χάλκινο δελφίνι στην κορφή του τριγώνου; Στο εσωτερικό του τριγώνου, πάνω στο βωμό όπου βρίσκεται ο μηχανισμός της ιππάφησης, είναι τοποθετημένος ένας αετός με ανοιχτά φτερά. Το σύνθημα της εκκίνησης είναι το ύψωμα του αετού με το ταυτόχρονο κατέβασμα του δελφινιού. Μόλις δοθεί το σύνθημα, πέφτει η ύσπληγα των δύο πρώτων αντίστοιχων οικημάτων στη βάση του τριγώνου και τα δύο πρώτα άρματα ξεκινούν. Όταν φτάσουν στο ύψος των δύο δεύτερων οικημάτων,

7. Τεντωμένο σκοινί που όριζε την αφετηρία κάθε άρματος.

πέφτει και η ύσπληγγα εδώ και ξεκινούν τα δυο δεύτερα άρματα. Αυτό γίνεται μέχρι την κορφή του τριγώνου, διαδοχικά.

— Και ύστερα;

— Ύστερα αρχίζει ο αγώνας και όποιος κερδίσει! χαμογέλασε ο Παντάλκης.

— Και ποιος θα κερδίσει; ρώτησε με βαριά δωρική προφορά ένας ροδοκόκκινος Σικυώνιος που καθόταν δίπλα μας.

— Άνθρωπέ μου, δεν ξέρεις ποιος αγωνίζεται σήμερα; Δεν είδες;

— Πώς δεν είδα; Το χρυσοστόλιστο τέθριππο του τυράννου των Συρακουσών, το μαύρο τέθριππο του Αδάμαντα του Κορίνθιου, το ερυθρό του δικού μας, του Αρτεμίδωρου...

— Μα τι λες, φίλε μου! Τι λες! Είναι φανερό ποιος θα νικήσει, είτε με έξαψη ο Παντάλκης.

— Είσαι μάντης, άνθρωπε; μπήκε στη συζήτηση ένας πλουσιοντυμένος μεσήλικας που φορούσε πολλά δαχτυλίδια στα χέρια και έμοιαζε με Κορίνθιο έμπορο. Πώς είσαι τόσο βέβαιος;

— Είμαι βέβαιος, γιατί ξέρω από άλογα και αρματοδρομίες, κορδωθήκε περήφανα ο Παντάλκης. Έχω δει τις αρματοδρομίες σε έξι Ολυμπιάδες. Γι' αυτό λοιπόν λέω ότι ξέρω.

— Αλήθεια; έκανε ειρωνικά ο Σικυώνιος. Ποιος;

— Εκείνος που νίκησε ήδη δύο φορές στις δύο προηγούμενες Ολυμπιάδες. Δεν είδες τα λευκά άλογα, το λευκό άρμα με τον κιτρινοντυμένο ηνίοχο; Δεν αναγνώρισες το τέθριππο του Κίμωνα του Στησαγόρα, Αθηναίου; Τότε, φίλε μου, δεν ξέρεις πολλά από άρματα!

— Πουφ, έκανε υποτιμητικά ο Κορίνθιος. Δεν ξέρεις τι λες.

— Έτσι ε; φούντωσε ο Παντάλκης. Μήπως θα πεις ότι δεν κέρδισε δύο φορές; Στην προ-προηγούμενη Ολυμπιάδα; Και στην προηγούμενη δε χάρισε τη νίκη του στον άρχοντα της Αθήνας Πεισίστρατο; Δεν το άκουσες αυτό; Και κάνεις ότι γνωρίζεις από άλογα και αρματοδρομίες!

— Ναι, κέρδισε, το παραδέχομαι, είπε ο Σικυώνιος. Κέρδισε γιατί δεν είχε αντιπάλους... Ενώ τώρα... Τόσο ο Αδάμαντας όσο και ο Αρτεμίδωρος έχουν τέθριππα που αξίζουν! Τώρα θα δεις τι θα πει άρμα!

— Φίλε μου, μου φαίνεται ότι εσύ δεν έχεις μεγάλη ιδέα από άρματα. Ακούστηκε ποτέ το ίδιο άρμα να κερδίζει τρεις φορές; Μα τα άλογα δεν είναι άνθρωποι, γερνάνε γρήγορα! Πες ότι την πρώτη φορά που έτρεξαν ήταν τεσσάρων χρόνων, πριν από δύο Ολυμπιάδες. Σήμερα θα είναι τουλάχιστον δώδεκα χρόνων. Δώδεκα χρόνων άλογα είναι γερασμένα, φίλε μου! Πώς θα παρabbγούν με άλογα τριών και τεσσάρων χρόνων; Παραλογίζεσαι, φίλε μου, έκανε ο Κορίνθιος.

— Παραλογίζομαι; Εσύ μάλλον. Δεν ξέρεις τα άλογα του Κίμωνα. Δεν είναι κοινά άλογα... Έχουν θείκη φλόγα μέσα τους! Όταν τρέχουν, είναι σαν να πετούν!

— Σε λίγο θα μας πεις ότι κατάγονται και από τον Πήγασο, ειρωνεύτηκε ο Σικυώνιος.

— Όταν τρέχουν, μπορείς να το πιστέψεις, πείσμωνσε ο Παντάλκης. Όμως μαζί σας χάνω τα λόγια μου. Θα δείτε, θα δείτε! Ο Κίμων θα νικήσει.

— Είσαι τόσο βέβαιος μόνο με λόγια ή είσαι πρόθυμος να το υποστηρίξεις και έμπρακτα, με χρήμα; Στοιχηματίζεις; τον προκάλεσε ο Κορίνθιος.

— Στοιχηματίζω! πεισμάτωσε ο Παντάλκης.

— Πέντε δραχμές; Δέχεσαι; είπε ο Κορίνθιος με κρυφή λάμψη στα μάτια, πιστεύοντας ότι ο Ερμής τού πρόσφερε μοναδική ευκαιρία για εύκολο κέρδος.

— Δέχομαι, απάντησε αμέσως ο Παντάλκης.

Δαγκώθηκα. Δεν περίμενα τόση αστοχασιά, τέτοιον αυθορμητισμό από τον Παντάλκη! Πέντε δραχμές ήταν για μας τεράστιο ποσό, ήταν σχεδόν όσα χρήματα είχαμε μαζί μας.

— Δέχεσαι άλλες πέντε μαζί μου; είπε ο Σικυώνιος.

Δίστασε για μια στιγμή ο Παντάλκης, σκέφτηκε ότι τόσα χρήματα δεν είχαμε, ότι, αν χάναμε, δύσκολα θα μπορούσαμε να πληρώσουμε...

— Διστάζεις, φίλε μου; Δεν είσαι και τόσο βέβαιος λοιπόν, έσταξε ειρωνεία η γλώσσα του Κορίνθιου. Μην τον πιέζεις τον άνθρωπο, στράφηκε στον Σικυώνιο. Είναι σαν να τον κλέβουμε!

— Δέχομαι! έκανε δυνατά ο Παντάλκης.

Σάστισα. Έκανα να τον εμποδίσω, σταμάτησα. Ήταν αργά

...Ο χρόνος σαν να είχε σταματήσει τούτα τα τελευταία βήματα, που δεν ένωθε να πατά στη γη, καθώς η ψυχή του φτερούγιζε ήδη κάπου ψηλά. Άκουγε μόνο το βρόντο της καρδιάς, το θεϊκό, κυρίαρχο, που έφερνε την είδηση της νίκης, καλύπτοντας κάθε φωνή, κάθε ήχο...

— Νενικήκαμεν! φώναζε με καθαρή φωνή ο Φειδιππίδης, που ακούστηκε μακριά, και ο άνεμος την πήρε στα φτερά του, για να τη μεταφέρει σε κάθε γωνιά της πόλης, σε κάθε σημείο της Αττικής, σε όλη την Ελλάδα, στον κόσμο ολόκληρο.

Έτσι έφτασε στην Αθήνα η είδηση της μεγάλης νίκης του Μαραθώνα, μιας από τις αποφασιστικότερες στην παγκόσμια Ιστορία, της μάχης που έσωσε το δημοκρατικό πολίτευμα.

Τώρα, 2.500 χρόνια μετά, το μυθιστόρημα «Μαραθώνας και Ελευθερία» ζωντανεύει την περίοδο του αγώνα των Αθηναίων για ελευθερία και δημοκρατία. Ο αναγνώστης ζει στο πλευρό των μεγάλων Κλεισθένη, Μιλτιάδη, Θემιστοκλή, Αριστείδη και Κλεομένη, τους ακούει να αγορεύουν στην εκκλησία του δήμου, παίρνει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες, πολεμά με την οπλιτική φάλαγγα τους Πέρσες στο Μαραθώνα, αισθάνεται και μοιράζεται τις χαρές, τις λύπες, τους έρωτες και την αγάπη του πρωταγωνιστή, που σε πρώτο πρόσωπο αφηγείται την ιστορία του, που γίνεται ιστορία της Αθήνας, της Ελλάδας και της Περσίας. Νιώθει τη φρίκη της μάχης, αλλά και τον ενθουσιασμό της σε εικόνες που μένουν αξέχαστες.

Εκτός, όμως, από συναρπαστικό μυθιστόρημα που καθηλώνει, το βιβλίο «Μαραθώνας και Ελευθερία», βασισμένο σε πολυετή επιστημονική έρευνα και δημοσιεύσεις του συγγραφέα, ρίχνει μια διεισδυτική ματιά στα ήθη, τα πιστεύω, τις αξίες μιας εποχής που και σήμερα εμπνέουν και καθοδηγούν.

ISBN 978-960-426-605-0

9 789604 266050